

Regeringskansliet, Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Polisiär beredskap i fred, kris och krig (SOU 2025:57)

Er beteckning: Ju2025/01154

Sammanfattning

Länssstyrelsen konstaterar att utredningen har avgränsat sina förslag utifrån det specifika området gränsövervakning, och detta utifrån en nationell centraliseringsmodell. Gränsövervakning vid höjd beredskap bör dock ses som en del av totalförsvarets helhet, där regional samordning, förmåga att multinationellt kunna fungera effektivt tillsammans och tydlig ansvarsfördelning är avgörande.

Länssstyrelsen är positiv till ambitionen att stärka gränsövervakningen, men betonar vikten av att detta ska ske i linje med totalförsvarets resterande struktur och behov.

Länssstyrelsen avgränsar yttrandet till avsnitten 9.10.4, 9.11.2 och 9.11.3, enligt vad som närmare anges nedan.

9.10.4 Förstärkning bör ske genom en stärkt samverkan

I regeringens proposition 2024/2025:34 *Totalförsvaret 2025–2030* (s. 111 ff.) framgår det att de civilområdesansvariga länssstyrelserna har en nyckelroll under regeringen i ledningen av det civila försvaret. Inför höjd beredskap ska de civilområdesansvariga länssstyrelserna inom civilområdet verka för att totalförsvaret under höjd beredskap har en enhetlig inriktning. Vidare framgår det att vid höjd beredskap ska de civilområdesansvariga länssstyrelserna inom civilområdet verka för att största möjliga försvarseffekt uppnås. Länssstyrelsen stödjer Försvarsberedningens resonemang att civilområdesansvariga länssstyrelser är del av en ledningskedja som innefattar de geografiska områdesansvariga aktörerna och att detta tydligt måste framgå av författningarna.

Länsstyrelsen anser att utredningen har prioriterat en polisiär lösning utan att förankra lösningen i totalförsvarets regionala struktur. Detta riskerar att skapa operativa gränssnitt utan tydlig ansvarsfördelning. Länsstyrelsen anser att det i betänkandet saknas en tydlig koppling till länsstyrelsens roll som samordnande aktör vid höjd beredskap. Länsstyrelsen ser gärna att man i den fortsatta beredningen av betänkandet förtydligar hur länsstyrelsens ansvar för samordning och ledning ska integreras i gränsövervakningen.

Utredningen belyser att även om det redan i dag finns en mycket nära samverkan och ett stort informationsutbyte mellan myndigheterna så ökar sannolikt behovet av samverkan ju mer ansträngd en situation är, när resurserna är knappa och förutsättningarna för verksamheten snabbt kan förändras. I ansträngda situationer är det naturligt att lägesbilder, resurser, prioriteringar och geografisk närvaro i ännu högre utsträckning behöver koordineras mellan myndigheterna. Om gränsövervakningen leds av Polismyndigheten utan tydlig samordning med Sveriges 21 länsstyrelser, som har det övergripande ansvaret för regionalt totalförsvär och samordningsansvar, uppstår risker för bristande informationsflöde mellan civila och militära aktiviteter. Länsstyrelsen ser en tydlig risk att Försvarsmaktens behov av stöd från civila funktioner inte kommer att kunna tillgodoses effektivt.

Utredningen lyfter vikten av samordning med NATO och betonar behovet av stärkt samverkan mellan berörda myndigheter, för att därigenom bl.a. undvika att samverkan i olika former överlappar varandra. Även i proposition 2024/2025:34 (s. 34 ff.) betonas vikten av interoperabilitet inom NATO och EU, där gränsövervakning ska stödja internationella insatser och samordning. Länsstyrelsen hade gärna sett att utredningen i högre utsträckning hade beaktat behovet av internationell samordning, anpassning till världlandsstödet krav och kopplingen till länsstyrelsen.

Avsnitt 9.11.2 Ansvariga myndigheter

Avsnitt 9.11.3 Polismyndigheten ska vara samordningsansvarig myndighet

Utredningen föreslår att Polismyndigheten ges ett utökat ansvar för gränsövervakning vid höjd beredskap, med en centraliserad ledningsmodell.

I regeringens proposition 2024/2025:34 *Totalförsvaret 2025–2030* (s. 111 ff.) ges länsstyrelserna som är civilområdesansvarig ett tydligt mandat att samordna det civila försvaret regionalt. Detta ställer sig länsstyrelsen positiv till. Av propositionen framgår det att regeringen, i linje med Förvarsberedningens förslag, bedömer att ledningen av det civila försvaret i höjd beredskap och ytterst krig bör ske genom aktörer med ett geografiskt områdesansvar. Vid höjd beredskap är det nödvändigt att beslut på olika nivåer kan fattas självständigt för högsta möjliga försvareffekt. Det förutsätter att ansvar och mandat är tydligt fördelade till relevanta nivåer. Länsstyrelsen ser gärna en ökad tydlighet i länsstyrelsens uppgifter som geografiskt områdesansvarig.

I betänkandet fokuseras det på det är en polisiär uppgift att förstärka gränsövervakningen, med särskilda resurser och stöd från Förvarsmakten. I den nämnda propositionen (s. 118) framhåller regeringen att det i krig kan behövas att stöd till svenska och allierade förband hanteras samtidigt som humanitärt och annat civilt tas emot för att skydda civilbefolkningen och samhällets funktionalitet. Regeringen framhåller vidare att civilområdesansvariga länsstyrelser har en viktig uppgift att inom civilområdet hålla samman planering och förberedelser av civila aspekter av värdlandstöd. Enligt länsstyrelsens uppfattning ska gränsövervakning stödja totalförsvarets funktioner, inklusive mottagande av allierade styrkor och skydd av försörjningsflöden. Länsstyrelsen anser att utredningens förslag, så som de är formulerade i dag, innebär en risk att Polismyndighetens och Förvarsmaktens insatser sker parallellt utan gemensam ledning. Vidare bedömer länsstyrelsen att en för centraliserad polisiär styrning riskerar att försvåra den regionala samordningen av totalförsvaret, särskilt i frågor som rör mobilisering, värdlandstöd och skydd av samhällsviktig verksamhet.

Länsstyrelsen ser därför gärna, sammanfattningsvis, att man i den fortsatta beredningen av ärendet i högre grad integrerar gränsövervakningen i totalförsvarets helhet, snarare än att behandla den som en separat polisiär funktion. Man bör även stärka länsstyrelsens möjlighet att hålla ihop totalförsvaret.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Johanna Sandwall med handläggare Frida Holm som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Anna-Karin Lindblad Wieslander, tillförordnad avdelningschef Christina Gustavsson, chefsjurist Christian Finnerman och försvarsdirektör Tomas Birgegård medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post sodermanland@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Södermanlands län, 611 86 Nyköping, eller ring vår växel 010-223 40 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/sodermanland.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/sodermanland/personuppgifter